

הביאני הדריך

משמעות דנפקין מהיכלה של תורה מתיבתא רבה ישיבת כנסת יצחק חדרה

גליון 194

מדן רבינו ראש הישיבה שליט"א

שבת

תכלית מעשה שמים וארץ

מבואר בהשלמת הבריאה היתה רק ביום השבת עצמו

א. 'ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה', (בראשית ב, ב). ומבואר בחז"ל בביאור המקרא הזה דבאמת רק ביום השבת עצמו נשלמה הבריאה, וכדברי רש"י ע"ד הגמ' (מגילה דף ט ע"א) גבי תרגום שבעים הזקנים שכתבו לתלמי 'ויכל ביום השישי וישבות ביום השביעי', ופירש"י שלא יאמר אם כן עשה מלאכה בשבת דהא כתיב 'ויכל ביום השביעי', והוא לא יקבל עליו מדרש חכמים שדרשו בו מה היה העולם חסר - מנוחה, באתה שבת באתה מנוחה, וזהו גמרו.

הו"ל טרחו להעמיד גדר הענין, וצ"ב

ובאמת חזינו בדברי חז"ל שטרחו לבאר מקרא זה ד'ויכל ביום השביעי'. דהנה רש"י עה"פ הנ"ל הביא מהמדרש, רבי שמעון אומר, בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו צריך להוסיף מחול על הקודש, [אבל] הקדוש ברוך הוא שיודע עתיו ורגעיו נכנס בו כחוט השערה, ונראה כאלו כלה בו ביום. דבר אחר מה היה העולם חסר, מנוחה, באת שבת באת מנוחה, כלתה ונגמרה המלאכה, עכ"ל.

ולכאורה מקור דברי רש"י (עה"ת, וע"ד הגמ' במגילה הנ"ל) הם מדברי המדרש (בראשית רבה יט, וז"ל, רבי שאליה לרבי ישמעאל ב"ר יוסי, אמר ליה שמעת מאביך מהו 'ויכל אלקים ביום השביעי', אתמהא. אלא כזה שהוא מכה בקורנוס על גבי הסדן, הגביהה מבעוד יום והורידה משתחשך. אר"ש בן יוחאי בשר ודם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו, הוא מוסיף מחול על הקודש, אבל הקדוש ברוך הוא שהוא יודע רגעיו ושעותיו, נכנס בו כחוט השערה. גניבא ורבנן, גניבא אמר משל למלך שעשה לו חופה וציירה וכיירה, ומה היתה חסרה כלה שתכנס לתוכה, כך מה היה העולם חסר שבת, רבנן אמרי משל למלך שעשו לו טבעת מה היתה חסירה חותם, כך מה היה העולם חסר שבת. וזה אחד מן הדברים ששינו לתלמי המלך, ויכל אלקים ביום השישי וישבות ביום השביעי וכו', ומה נברא בו לאחר ששבת, שאנן, ונחת, שלוח, והשקט וכו', עיי"ש.

ובפשוטו כולוהו באו ליישב את הקושי בדברי הפסוק דנראים כסותרים להדדי, דמחד גיסא מבואר בפסוק שביום השישי עדיין לא כילה, דכתיב 'ויכל ביום השביעי', ואזי לכאורה עשה כביכול גם ביום השביעי, ומאיך כתיב 'וישבות ביום השביעי', והיינו שביום השביעי עצמו לא עשה מאומה.

ועל כך באו כמה תירוצים במדרש, ר' ישמעאל ב"ר יוסי ביאר במשל הקורנס על הסדן, שהגביהה מבעוד יום והניחה משתחשך, ויל"ב מה כוונתו לתרץ בזה. ובדברי רשב"י דהקב"ה יודע רגעיו ונכנס בו כחוט השערה, לכאורה הכוונה דאח"כ בשבת עצמה לא נעשה דבר, אלא שהבריאה הסתיימה בצמצום עם צאת יום השישי, ולפי"ז יתפרש 'ויכל ביום השביעי' כמ"ש רש"י ד'נראה כאלו כלה בו ביום'.^א [זיתכן דזו גם כוונת ר' ישמעאל ברב"י במשל הקורנס, וע"ע להלן]. אך לשאר הדעות שבמדרש, מבואר דבאמת עד יום

צילא דמהימנותא

דבר המערכת בפתח השנה החמישית

שוב גלגל השנה מסתובב ומוציאים אנו את עצמנו בנקודת התחלה חדשה, התחלה עם מטען רוחני עצום שספגנו אל קרבנו בימים הנחמדים והנוראים, ימי חודש אלול, עבודת ימי ראש השנה, מחילת העוונות ביום הכיפורים, והשמחה הגדולה של חג הסוכות, השמחה הפנימית של כל אחד ואחד מאתנו והשמחה המשותפת בבתי המדרשות, יראת הדין בהושענא רבא ופסגת השמחה בשמחתה של תורה, ובסיומה מעמד ההקפות השניות בהיכל הישיבה הק' יחד עם רבים מבוגרי הישיבה הק'.

אשרי עין ראתה כל אלה

ואחרי כל זה שוב אנו מוצאים את עצמנו בנקודת ההתחלה, התחלה שטומנת בחובה הרבה קבלות חדשות, הרבה תקוות והרבה שאיפות, ומצפים ומייחלים בכל לב - "והשיאנו ד' אלוקינו את ברכת מועדיך" הלאה, לאורך כל ימות השנה.

אחד מן המעמדות היותר מרגשים שחווינו היה "זכר לשמחת בית השואבה" במוצאי יו"ט ראשון, כשרבינו ראש הישיבה שליט"א טרח והגיע לכבד את המעמד בנוכחותו בהיכל בית המדרש החדש שע"י חניכי הישיבה בעיר מודיעין עילית, שם השתתפו מאות מבוגרי הישיבה ומבניה יחד עם רבים מבני הקהילה הק' מתוך שמחה של מצוה.

בעיצומו של המעמד אסף רבינו ראה"י שליט"א את "צאן קדשים", הגדיים הרכים, ושורר עמם בדקות מיוחדת "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל... " במשך דקות ארוכות, כשהילדים הטהורים משתתפים בשירה וסופגים בנפשם את האוירה העילאית ורגשות הקודש.

הס הושלך ב"היכל בית המדרש החדש" כשרבינו החל לישא דברים, דברים המשמחים את הלב, דברים שהם קילורין לעיניים. וכה היו דבריו המאירים:

אנחנו עושים היום 'זכר לשמחת בית השואבה' ע"ש העתיד, שבמהרה יבנה המקדש ואז בלילות כולנו נרקוד ונשמח. ואם זה ע"ש העתיד, אפשר להוסיף גם מ"ש כגמ' בע"ז (ג א) "יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני (ואליהו בן ברכאל הבוזי) ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה, שנאמר: יתנו עידיהם ויצדקו. אמרו לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שטים שבעולם, מי שטרה בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה... ואמאי קרי ליה מצוה קלה? משום דלית ביה חסרון כים. מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר: 'ננתקה את מוסרותימו ונטליכה ממנו עבותימו' וכו' מיד הקדוש ברוך הוא יושב ומשחק עליהן, שנאמר יושב בשמים ישחק".

ועל הצחק הזה של הקב"ה בעתיד אנחנו גם שמחים כבר היום, כשאנחנו שרים פה "אשריכם ישראל" אנחנו צוחקים על הגויים, שעוד מעט יבוא היום והם ינסו לשבת בסוכה והם לא מסוגלים.

והסיבה לכך שהם לא מסוגלים, כפי שהגמ' בסוכה (כ א ב) מבארת מדוע שור נחשב לאוהל וחוצץ מפני קבר התהום, אומרת הגמרא שאני שוורים הואיל ועשויים להגין על בני מעיים שלהן שנא' עור ובשר תלבישני ובעצמו וגידים תסוככני, העור של השור עשוי גם לסכך על בני מעיו וזה מסוכך גם עליו ולכן זה נחשב אוהל. הגוי, הוא כמו השור, העור והבשר שלו מסוככים על בני מעיים שלו, לכן הוא לא יכול לשבת בסוכה, כי הוא מסוכך בתוך עצמו, זה מבטל את האהל ארעי', הוא יושב כל הזמן בצל של עצמו... בשביל לשבת בסוכה אדם צריך לשבת בצל הסכך, שאדם יודע שאין לו כלום, הוא שום דבר.

אדם כזה יכול לשיר "מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל", כי אני יושב בצל של הקב"ה, זה נקרא לשבת ב"צל סוכה"!

עברנו עכשיו את יום הכיפורים יום סליחה ומחילה, עשינו תשובה ואמרנו את הוידוי, הרמב"ם (פרק ב מתשובה הלכה ב) כותב "מה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנהם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעידו עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו".

א. וכ"כ הרא"ם דלפי זה הכוונה היא לפי הנראה ולא לפי האמת. ועיי' שו"ת כתי"ס (או"ח סימן מ"ח), ובית הלוי עה"ת בראש הספר ד"ה ויכל. ועיי' בגמ' (סנהדרין דף לח ע"א) שדרשו מקרא ד'חצבה עמודיה שבעה' אלו שבעת ימי בראשית, וכי התוסי' וז"ל, דבשבעה ימים נברא העולם, שאע"פ שבשעה ימים נברא העולם, מ"מ היה חסר מנוחה עד שבא שבת בא מנוחה, והיינו דכתיב 'ויכל

תלמוד. וכן יל"ב מה ענין המשל דטבעת שחסרה חותם.

בריאת הנבראים הנפרדים היתה במשך ששת הימים בלבד

ב. והנה בכל מהלך ששת ימי המעשה נבראו דברים חדשים, עד בין השמשות של יום השישי שאף בו נבראו עשרת הדברים שנמנו במשנה (אבות פ"ה מ"ו), ועד בכלל צמצומו של הרגע האחרון כדלעיל, ואזי עם כניסת יום השביעי הסתיימו בריאתם של כל הנבראים כולם.

אך בהתבוננות נמצא, דאמנם כל פרט שנברא בימי בראשית הוי בריאה בפני עצמה, מ"מ נראה דלכללות הבריאה ישנה צורה כללית - המורכבת מכל פרטיה של כלל הנבראים כאחד. ויחס הפרטים כולם אל הצורה הכללית הוא כעין יחס החומר כלפי הצורה. וכגון, כשעומד לפנינו שולחן אשר מורכב מכמה פרטים, שהם ד' רגליו והמדף שעליהן, אעפ"י שלכל פרט יש שם בפני עצמו, אולם ביחס לצורתו הכללית כשולחן - הרי אינם אלא חומר שממנו מורכבת הצורה, ושם ה'שולחן' מתייחס לצורה הכללית בדווקא, ואינו מתייחס אל הפרטים המרכיבים אותו. ולפיכך כל זמן שלא נשלמה העמדת השולחן כולו על מכוננו כצורתו אזי אין עליו שם 'שולחן' כלל.

ומעתה נראה דכן הוא גם בענין הבריאה, דאמנם כל פרט שנברא במשך הימים הרי הוא בריאה בפנ"ע, אך לכללות הבריאה ישנה צורה אחת כוללת, ואזי עד שלא נשלמה כל הבריאה כולה לא הוטבעה בו צורתו הכללית. ונמצא דסיום וגמר הבריאה הרי היא השלמת היצירה כולה.

אך צורתו הכללית של היקום נשלמה ביום השבת, ובסיומה נוצרה צורתה הכללית

ג. ומעתה נתבאר כוונת רז"ל, מה היה העולם חסר, והיינו דבכל ששת ימי בראשית עדיין לא נשלמה צורת היקום כולו, ונמצא שבסיום וגמר הבריאה נוצרה מאליה יצירה חדשה, והיינו הצורה הכללית הנ"ל.

ולפי"ז באמת סיום הבריאה היא הנותנת לה את הצורה הכללית, [ודוגמא לדבר, ישנם יצירות אומנות המורכבות מצירוף של קווים וכו', שכל קו משנה את הצורה הכללית, וכל כמה שלא הסתיימו כולו, עדיין אין זו ה'יצירה'].

ונמצא שסיומה של הבריאה יצרה את כל צורתה. ועיני' בתרגום על תיבת 'ויכל' - ושיצו, וביארו המפרשים דאינו רק ל' הפסקה, אלא במשמעות של השלמת הענין, (עיני' נתינה לגר על התרגום בראשית כד, ט). וא"כ זה הוא היישוב על הקושי בסתירת הפסוקים דלעיל, דבאמת יצירת כל פרטי הבריאה בפועל היתה עד סוף יום השישי בלבד, ובשבת עצמה לא נפעלה שום פעולה חיובית, אולם כל זמן שלא נקבע סיום הבריאה - אזי עדיין היתה חסרה הצורה הכללית, ורק עם כניסת היום השביעי - נחלט הסיום והגמר, ובכך גופא נתהוותה הצורה הכללית.

י"ל בזה גדר באה שבת - באה מנוחה

ומעתה אפשר לפרש כן בדברי חז"ל 'מה היה העולם חסר - מנוחה, באת שבת באה מנוחה', דהמכוון ב'מנוחה' היא ההחלטה על שבייתה - ושלא לברוא עוד, ואזי השבייתה יצרה מהות חיובית - בתייתה את הצורה הכללית וכנ"ל.¹

מצינו דהסיום וההגבלה היא הנהגה בפנ"ע, והיא השלמת היצירה

ואכן כן מצינו בדברי חז"ל דישנו שם מיוחד להש"ת על הגבלת הבריאה, כדאינתא בגמ' (הגיגה דף יב ע"א) דשם 'ש-ד-י' נקרא ע"ש שאמר לעולמו די, ומבואר דישנה הנהגה מיוחדת של סיום והגבלת הבריאה. ולהמבואר הרי ע"י הסיום וההגבלה נוצרת צורה חיובית של כללות הבריאה, ואזי זה הוא שם שמבטא את השלמת הבריאה.

יחס הפרטים כלפי כללות הבריאה הוא כיחס חומר לעומת הצורה

ד. וכתוספת התבוננות נראה דלעולם היחס בין החומר אל הצורה הרי הוא כיחס האמצעי אל המטרה, וכדוגמת השולחן שהזכרנו לעיל, דהחומר והפרטים הכלולים בו הרי הם משמשים כאמצעי אל הצורה שהיא התכלית דהיינו השולחן. ונראה דכמו כן הוי יחס כל פרטי הנבראים לעומת צורתם הכללית כנ"ל, דכל הנבראים בששת ימי המעשה נוצרו לצורך ולתכלית שלימות הצורה שנקבעה בשבת. וכדאמרין בתפילה דהשבת הויא 'תכלית מעשה שמים וארץ'. וכפי שביצירת כל דבר גשמי אזי יוצרים קודם את הפרטים ואח"כ מרכיבים מהם את הצורה, כמו"כ בששת ימי בראשית נבראו כל הפרטים, והשבת שבאה לאחריהם משלימה את צורתם. ובעצם היא

והנה בהמשך הפסוק (הושע יד ד) שמביא הרמב"ם כתוב "אשר לא יזשיענו על סוס לא נקרב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בך ירחם יתום". מה זה "אשר בך ירחם יתום", הכוונה היא שאדם שחוזר בתשובה דבר ראשון הוא צריך לומר ולהרגיש אין לי כלום, כמו יתום אני. הנה כעת לצערנו יש הרבה אנשים שחולים, וכששואלים אנשים למה ההוא חולה הוא מסביר לך כי הוא היה ליד פלוני ונדבק ממנו, ולמה ההוא לא חולה, בגלל שהוא לא היה ליד מישהו שחולה... אתה יודע למה אצלו המחלה לקחה כל כך הרבה זמן, בגלל שהוא לא עשה את הטיפול הנכון, ולמה אצלו זה לקח פחות, כי הוא לא עשה את הטיפול הנכון... זה נקרא לומר "אלוהינו למעשה ידינו", כפשוטו, זה מוכיח שלאדם ההוא חסר באמונה הפשוטה בהקב"ה, ב'בך ירחם יתום', וכמו שהרמב"ן הידוע בסוף פרשת בא אומר ש"אין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו הכל בגזרת עליון".

ועברנו כעת את הכתיבה של ראש השנה ולאחר מכן את החתימה של יום הכיפורים, ועכשיו אנו שואלים למה הוא נהיה חולה, האמת צריכה להיאמר, הוא נדבק כי כך נגזר עליו בראש השנה, כנראה הוא דיבר לשון הרע, ולמה הוא לא נדבק? - כי כך נגזר עליו ביום כיפור, כנראה שהוא היה צדיק. ובמקום זה מה אומרים - למה הוא חולה כי הוא נדבק, למה הוא נדבק כי הוא הלך לשם, והוא לא חולה כי הוא לא נדבק... זה הרי ההפך מכל מה שאמרנו בראש השנה 'ולא נאמר עוד אלוהינו למעשה ידינו'.

עכשיו, כשרוצים לשבת בצל סוכה, זה רק אם אנחנו אומרים 'ה' מחסי', יש רק את הקב"ה, הוא סוכך ומגן עלינו ובו אנו חוסים, ואם אדם חושב שהוא יכול לחיות בצורה אחרת, ואם הוא יעשה כך אז הוא יהיה בריא, ואם לא יעשה כך הוא לא יהיה בריא, הוא לא יושב בצל סוכה אלא בצל של עצמו! כמו הגויים ח"ו. יהודי חוסה רק תחת הרבש"ע, וחי תמיד בידיעה שאם יעשה מצוות יהיה לו טוב, ואם לאו לא יהיה לו טוב.

זה מה שאנחנו שמחים בשמחת בית השואבה, את אותו צחוק שהקב"ה צחק על הגויים שיושבים בצל של עצמם, ומרגישים שיש להם כל מיני אפשרויות להינצל מכל מיני מאורעות, וכשאנחנו זוכרים כעת ושמים לפני ה', אז אנחנו יכולים לשיר יחד 'אשריכם ישראל'.

***

בסייעתא דשמיא מופלאה נמצאים אנו בראשיתה של השנה החמישית להוצאת הגליון. הזדמנות נפלאה היא לשוב ולהודות להש"ת על כל אשר גמלנו עד עתה.

תודה וברכה נביע בהדרת הכבוד קדם רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א, מרן המשגיח שליט"א וכל רבותינו שליט"א המאירים לנו את התקופה בעת שחושך יכסה ארץ וערפל לאומים, ומהם מבליח לנו האור הגדול באותה חשיכה. ירבה הש"ת גבולם בעוד ועוד תלמידים הגונים, אין פרץ ואין יוצאת, ימשיך המעיין לנבוע תורה מוסר ודעת ויזכו עוד רבות בשנים להעמיד תלמידים מתוך בריות גופא ונוהרא מעליא, ולא תמוש התורה מהם ומזרעם עד עולם.

תודה מיוחדת - בשם קהל הקוראים - נשגר אל כל המסייעים בהוצאת הגליון הזה, בזכותם זוכים כלנו להיבאני חדריו... "לקבל את התחושה של עדיין יושב אני שם ומתענג על צוף אמרים", וכפי שהגדירו רבים, איש איש בלשונו, בתגובות הנלהבות המגיעות אלינו דרך קבע.

ואחרונים חביבים - תודה לכל הקוראים הנכבדים, המעירים ומאירים שהם לנו לעיניים, לכל המדרבנים הרבים שאינם חוסכים דברי תודה ושבח ומחזקים ידינו במלאכת הקדש. שאו כולם ברכה מרובה מאת ה'.

בתפילה שלא תצא תקלה מתחת ידינו, מהרה תחזינה עינינו בשוב ה' ציון ובבנין ירושלים, ויזכנו הש"ת להביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך, בב"א.

השבת עדיין 'היה העולם חסר', ורק ביום השבת עצמו הושלמה הבריאה, ומ"מ עדיין לא נחשב כעשייה בשביעי, ויל"ב הענין. ועיני' בדברינו (לעיל בענין שבת מנוחה) שנתבאר דבאמת היתה בריאה מסוימת ביום השביעי, אלא שאין זו בריאה גשמית, אלא מושג רוחני של 'מנוחה' - וכל' רש"י הנ"ל 'באת שבת באת מנוחה'. וכן במשנ"ת (לעיל, עיי' ענין שבת זכר למעשה בראשית) דביום זה נקבע הבסיס והועמד הקיום לכל הבריאה, והוא ג"כ אינו ענין מוחשי, ואין זה כמו יתר הנבראים, לפיכך עדיין שפיר הוי בכלל 'וישבות'.² אך עתה נראה בס"ד לבאר בדרך אחרת עפי"ד המדרש הללו.

דהנה בהמשך דברי המדרש הנ"ל הובאו כמה דעות מה היה העולם חסר עד יום השבת, גניבא הביא משל למלך שעשה חופה ועדיין היה חסרה כלה - כך היה העולם חסר שבת. ורבנן הביאו משל למלך שעשו לו טבעת והיתה חסרה חותם - כך היה העולם חסר שבת. ולכאורה מבואר ממשלים אלו, דבלא השבת היה העולם כולו חסר תכלית, ובפרט לדעת גניבא מבואר שהעיקר חסר מן הספר - כדוגמת העמדת חופה ללא כלה. והדברים צריכים

אלקים ביום השביעי. ומפורש דאף בשבת היתה בריאה.

ב. ועיין גם במשנית לעיל (ענין שבת מנוחה בהערה), דמכיון שבריאת מושג השבת נברא מעיקרא לשמו יתברך ועדיין לא ניתן לברואים, אזי שייך לדונו כשבייתה ביחס לנבראים, עיי"ש. וכן אפ"ל שזו היא כוונת המשל למכה בקורנס שמגביהה מבעוד יום והורידה משתחשך, דסיום הפעולה היא בהגבתה הקורנס, ועיי' סיום נפעלת כמו מאליה התוצאה הנפעלת מכח המשיכה. (ועיי' מהר"ל תפארת ישראל סימן מ').

התכנית לכל מה שנברא עד אליה, בבחי' 'סוף מעשה במחשבה תחילה'.

השלמת הברואים ותכליתם הוא יום השבת, וכל הימים נקראים על שמה

והנה מצינו בזה"ק שפירש המקרא שנאמר בשבת 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם', דתיבת 'ויכולו' היא מלשון כיסוף, והיינו במשמעות ערגה וכיסופין, כדכתיב 'נכספה וגם כלתה נפשי'.¹ ולהאמור לעיל יתבאר הענין, דאכן זו היא מטרתם של כל ברואי ששת הימים, ותכלית ציפיותם היא להגיע אל שלימותם ביום השבת - אשר בה הם נקבעים בצורתם הכללית וכן"ל. וכמבואר שם בזה"ק דזה הוא סדר הפסוקים 'וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי - ויכולו השמים והארץ וכל צבאם', דאחר שנשלמה בריאת כל היצורים, נכספו כולם אל השבת. ובאמת חזינן דלכל ימות השבוע אין שם עצמי בפני עצמן, אלא נקראים ע"ש השבת, ראשון בשבת, שני בשבת וכו', והיינו דהם אמצעים לתכלית השבת, וכאילו שואפים וכמהים אליה.

תכלית מעשה שמים וארץ - ל' גמר, ול' כיסוף

ולפי"ז אפשר לפרש דאף משמעות תיבת 'תכלית מעשה שמים וארץ', כוללת ב' העניינים הללו, ל' גמר, ול' כיסוף. ולהמבואר, עניינם הוא אחד, דבעצם הגמר והסיום נוצרה הצורה - שהיא מטרתם ותכליתם.

ב' משל' המדרשים הנ"ל, כלה והופה - היינו דמטרת כל הבריאה היא השבת

ומעתה יתבאר היטב מה שהמשילו בדברי המדרש הנ"ל את הבריאה קודם השבת לחופה ללא כלה, דכמו שמטרת העמדת החופה היא לצורך הכלה, שהרי בלעדיה אין סיבה להעמדת החופה. כמו כן היא השבת תכלית של הבריאה, וכל היצירה נבראה כהכנה לצורך תכלית השלמת הצורה כפי שנקבעה בשבת.

משל הטבעת והחותם - כחומר לעומת הצורה

וכן נראה לכאר מה שהמשילו במדרש הנ"ל את הבריאה ללא שבת כטבעת שחסרה חותם, דאמנם ישנה טבעת שאין בה חותם, אך בתוספת החותם משתנית מהותה של הטבעת, והחותם הוא עיקר.² ועד"ז היא הבריאה קודם השבת, שהיו קיימים כל הפרטים, אך בשבת נקבעה להם צורה חדשה, והשתנתה מהותם לגמרי.

השבת השלימה והעמידה את גילוי מלכותו ית' בעולם - דהמלוכה היא ביטוי

לציווה כלל היחידים תחתיו

ה. והנה השלמת צורת הבריאה בשבת העמידה את גילוי מלכותו ית' בעולם - וכדאמרין בתפילה (בברכת יוצר דשבת) 'ביום השביעי התעלה וישב על כסא כבודו' - והיינו דעיקר בחינת 'מלך' היא על כללות הנבראים, דעצם מושג המלוכה הוא ביטוי להכללת היחידים, הנעמדים כעם אחד תחתיו, והם מגדירים אותו כמלך, בבחי' אין מלך בלא עם, [ומשא"כ התואר 'אדון' שייך אף כשמושל על היחיד], וכמאה"כ (דברים לגה) 'ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל'. ולפיכך דווקא בהגיע יום השבת שהצטרפו כל הברואים לצורה אחת אזי נתגלה בעולם תואר מלכותו ית'. ובה"פ הפייט 'לעת נעשה בחפצו כל - אזי מלך שמו נקרא', והיינו דרק כשנשלמה כלל הבריאה - היינו בשבת, נקרא השי"ת בשם התואר 'מלך'.¹ וכן אומרים בתפילה 'ישמחו במלכותך שומרי שבת', דהשבת היא זמן של שמחה על גילוי מלכותו ית' בעולם.

ומה"ט בו בוקעת שירת הבריאה ליוצרה - בהגיעה אל שלימותה, ובמכש רחב

על כללותה

ומה"ט הודאת הנבראים פורצת מאליה ביום השבת, בראותם את כללות הבריאה בתפארתה, וכמשנ"א במזמור שיר ליום השבת 'טוב יהודות לה' וגו' כי שמחתני ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן'. וכן בפסוקי דזמרה של שבת משבחים במזמורי שבח על הבריאה בכללותה, 'השמים מספרים' וכיוצ"ב. וכהמשך נוסח התפילה (שם) דמאחר שנתעלה וישב על כסא כבודו 'לפיכך יפארו ויברכו לא-ל כל יצוריו', משום שהוא היום המיוחד שבו הגיעה ית' בעולם.

הבריאה לשלימותה, ועי"ז מתגלית המלכות - אשר לגילוי זה נכספה וגם כלתה הבריאה בבחי' 'ויכולו'. וכן ביום זה ניתן אף להתפעל מעומק הנהגת המלכות בבריאה 'בפרוח רשעים וגו' להשמדם' וגו', בהתבוננות רחבה על כללות הבריאה במבט של נצח.

***

להנ"ל יתבאר טפי מדוע דוקא ישראל משתייכים אל השבת

ו. והנה בתחילת הבריאה נקבעה השבת כיומו של הקב"ה כביכול, והיתה מיוחדת לו ית', וכמש"א בתפילה 'אתה קדשת את יום השביעי לשמך'. ורק בדורות לאחר מכן הנחילה הקב"ה לעמו ישראל באהבה, וכמ"ש רש"י (שמות לא, ג) בהנחילי לכם את יום מנוחתו למנוחה, שצירפם ושיתפם כביכול ביום מנוחתו ית'. וביותר חזינן שהגויים הופקעו ממנוחה זו, ואין להם שום שייכות לכך, וכמש"א בתפילה 'ולא נתתו ה' אלוקיני לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים', והגויים אף אינם רשאים לשמור את השבת, ועכו"ם ששבת חייב מיתה.

הגויים לעומת ישראל הם כחומר וצורה

והענין יומתק היטב לפימשנ"ת, שהרי השבת היא צורת הבריאה, וכל הפרטים נבראו לצורך תכלית זו. ובאמת כמו"כ ישראל הם עם הצורה, אשר לצרכם נבראו כל בני האדם, וכל העמים הם בבחינת החומר כלפי ישראל שהם הצורה, דהגויים הם בגדר 'עם הדומה לחומר', וישראל לבדם נקראו בשם אדם - 'אתם קרויים אדם'. וכל בריאת הגויים היא כאמצעי למטרת קיומם ונצחיותם של ישראל.

ומה"ט פשיטא לע' הוקנים דתלמי לא יקבל דרשא זו ד'ויכול' באה שכת באה מנוחה

וכזה יש להמתיק מה שהסכימו כל ע' הזקנים בדעתם לשנות ולתרגם 'ויכול ביום השישי וישבות ביום השביעי', וכמ"ש רש"י דתלמי לא יקבל עליו מדרש חכמים דהעולם היה חסר מנוחה וכו', ולכאורה צ"ב מדוע היה פשוט להם שלא יקבל דרשא זו יותר משאר דרשות חז"ל אשר יש מהם שיוצאים טפי מדרך הפשט. ולהמבואר י"ל דהיינו משום דמאחר שתלמי הגוי אינו איש צורה, אינו יכול להשיג בדעתו ענין יום הצורה, ולא יבין משמעות הענין דבשבת לא נברא כלום בפועל, אלא שע"י השביתה נקבעה צורת הבריאה כולה, וכן"ל.

ביום השבת מתקשרים עם הצורה עם יום הצורה, בבחי' כנס" הוא יונק

ז. ועכ"פ נמצא דבנתינת השבת לישראל מתאחדים יחד 'עם צורה' עם 'יום צורה', והם לבדם ראויים להשתייך ולהתאחד עם צורת הבריאה ותכלית קיומה. ועד"ז יתבאר דברי המדרש (ע"י לעיל) דאמר הקב"ה להשבת שישראל הם זוגך, והיינו שבכך מתחברת צורת הבריאה עם צורת המין האנושי, ובכך מושלמת תכלית הבריאה.

ע"י החיבור עם השבת מתאחדים ישראל עמו ית' כביכול

ובאמת ע"י זיווג זה מתעלים כלל ישראל להתאחד עם הקב"ה כביכול, כשהם מקבלים שייכות עם שלימות היצירה המכוננת המגלה את מלכותו ית' בעולמו. ועיי' בתוס' (חגיגה דף ג ע"ב) שהביאו מהמדרש, שלושה מעדיין זה על זה וכו', הקב"ה ישראל והשבת, והיינו שכביכול מתאחדים כלל ישראל עם הקב"ה ע"י השבת.

ואכן גוי ששבת חייב מיתה, דאין לו שייכות להכניס עצמו ביניהם

ומה"ט שפיר הדין מבואר (סנהדרין דף נה ע"ב) דגוי ששבת חייב מיתה, משום שאין לו את הזכות להשתייך לכל זה. ועיי' במדרש (דברים רבה א, כא) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בנוהג שבעולם מלך ומטרונה יושבין ומסיחין זה עם זה, מי שבא ומכניס עצמו ביניהם אינו חייב מיתה, כך השבת הזו בין ישראל ובין הקב"ה שנאמר (שמות לא, יז) 'ביני ובין בני ישראל' לפיכך כל עובד כוכבים שבא ומכניס עצמו ביניהם עד שלא קבל עליו לימול חייב מיתה, ומבואר שדרגת ישראל בשבת הוא מלך ומטרונה שיושבים ביחד ומשיחין זה עם זה, ולפיכך אין הגוי רשאי ליכנס שם.

ד. וז"ל זוהר חדש (בראשית דף כט ע"א) 'ויכולו אייר בריכה לשון כיסוף הוא. וכ"כ במחזור ויטרי (טימן קג) בתפילת שבת, 'חמדת ימים אותו קראת', שנאמר 'ויכל אלקים', ומתרגם בירושלמי וחמיד. או משום דאין 'ויכול' אלא לשון חימוד, וכן הוא אומר 'נכספה גם כלתה נפשי'. ועיי' באוה"ח הק' שכי' ד'ויכול' הוא מל' נכספה וגם כלתה נפשי, ו'למעשה ידיו יכסוף'. ולפי"ז מתפרש 'חמדת ימים אותו קראת', והיינו שקראו כן בתורה, בקרא ד'ויכול', שהוא מל' 'חמיד'.

ה. עיי' גמ' שבת (דף נט ע"ב וברשי"י), דקיימיל טבעת בלא חותם היא תכשיט, אך טבעת ישש בה חותם - אזי החותם משנה את מהותה, בין לגבי הוצאה בשבת ובין לגבי טומאת כלים, עיי"ש.

ו. עיי' במקווי"א (עיי' להלן בענין הנודר כאילו בנה במה, אות ו'), שנתבאר דקודם השלמת הבריאה הוגדר עיי"ש הפעולה 'אשר מלך בטרם כל יציר נברא', ורק לאחר השלמת היצירה ילעת נעשה בחפצו כלי - נקרא בשם התואר 'אזי מלך שמו נקרא'.

ז. ועיי' לעיל (בענין שבת זכר למעשה בראשית אות ז בהערה) דבחינת כנסת ישראל היא גוֹג המכוון לשכינה, אך עי"פ ישראל משתייכים לבחינה זו, וכן משמע במדרש הנ"ל, דמה"ט נצטוו ישראל לזכור את יום השבת לקדשו. (ועיי' במהרש"א ב"ק דף לב ע"ב).

השומר שבת מוחלין לו אפי' על עוון ע"ז, שבכך מתעלה להכרת מלכותו ית'
ומתקן פגם עבודה זרה

ונראה שזה הביאור במשאחז"ל (שבת דף קיה ע"ב) אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, שנאמר (ישעי' נז) 'אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו', אל תקרי מחללו אלא מחול לו. והיינו שבכח שמירת השבת כהלכתה ניתן להתעלות ולהידיבק בהשי"ת בהכרת מלכותו המושלמת בעולם, ובכך נתקן פגם עבודה זרה שהיא ההיפך חלילה. ובזה אפ"ל מש"א בתפילה 'שמחו במלכותך

שומרי שבת', דשמירת השבת כראוי היא ביטוי של שמחה על מלכותו ית'.

ת"ח בכח"י שבת - שהוא הצורה היותר פנימית של הבריאה - תכלית ונזר הבריאה כולה

איתא בחז"ל (מובא מזוה"ק) דתלמיד חכם הוא בבחינת שבת. ויש לבאר הענין עפ"י משנ"ת, דהתלמיד חכם הוא הצורה היותר פנימית ועמוקה, תכלית ונזר הבריאה כולה, ואזי לעולם הוא מבטא את הקשר של הבריאה עם הקב"ה.

מורינו הגרד"ג דויטש שליט"א

עומק ורוחב התורה היא ללא גבול ומידה

דברים שנאמרו בקידושא רבא שבת בראשית תש"פ - בישיבה הק'

ברכת מזל טוב מעומקא דליבא
לידיד אמת לישיבה הק', נודע עיניו וליבו בכל מאודו להצלחתה להגדיל תורה ולהאדירה, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, מוקיר ורחים רבנן, ואיהו גופא צורבא מרבנן, הרב ר' **רן גורדיץ שליט"א** וכל משפחהו הנכבדה לשמחת אירוסים בתם הכלה תח"י בשעט"מ עב"ג הבחור המופלג **יצחק סובובסקי [לא] נ"י** יתן ה' ויעלה הזוג יפה ויהיה הבית לתפארת בישראל **כעגרת** **בני הישיבה ק"ק קנסת יצחק הדרה**

ששמחה על התורה שכבר למדנו יש לה גבול אבל השמחה על התורה שנלמד אין לה גבול וזה ההבדל ביניהם].

ויסוד זה מבואר בד' הנצי"ב על הפסוקים לא נפלאות היא ממך ולא רחוקה היא לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה וכו' כי קרוב אליך הדבר מאד וכו', וצ"ב מהי האריכות לא בשמים היא לאמר מי יעלה וכו' ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו וכו' והו"ל למימר לא בשמים היא ולא מעבר לים היא כי קרוב אליך הדבר מאד. וביאר הנצי"ב כי באמת התורה בשמים ומעבר לים היינו שעומק ורוחב התורה היא ללא גבול ומידה יותר מן השמים ומעבר לים ורק דאין זה תירוץ לא להתחיל כי קרוב אליך לכל אחד יש התחלה ושייכות לתורה אולם כלפי התורה עצמה צריך לדעת את גודל ערכה האמיתי ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים, ורק כלפי לאמר מי יעלה לנו השמימה לא בשמים היא.

נוהגין להתחיל בקריאת בראשית ביום שמח"ת והטעם מבואר בטור כדי שלא ליתן פתחון פה לשטן לקטרק לומר כבר סיימו אותה ואינם רוצים לקרותה עוד. ועי' בפוסקים שהחמירו בזה מאוד שלא יהא הפסק ולהתחיל לקרות מיד בראשית ולכן אין אומרים קדיש עד אחר קריאת בראשית (עי' בלבוש ובא"ר). ולכאורה הדבר מאוד תמוה מה מקום לקטרוג זה ומהי"ת שתתקבל טענתו של השטן שהלא גלוי וידוע לפני הקב"ה שימשיכו לקרותה בשבת שלאח"כ כסדר הקריאה ולמאי צריך להתחיל לקרותה מיד.

וכנראה שיש מקום לטענת השטן לחול, ובעיקר על מחשבת הלב שלאחר שזכינו לסיים ולהשלים את התורה יש הרגשה שהנה כבר יש לנו את כל התורה בידינו וכבר מתרפה קצת העול תורה והצורך הגדול ללמוד ולדעת את התורה שהלא אנו סיימנו ואנו שמחים בהשלמת התורה, ובזה יש מקום לקטרוג לחול, ומה שמתחילין את התורה הוא להסיר מעמנו תחושה זו, אלא שעם השמחה הגדולה על שזכינו ללמוד ולהשלים את התורה מ"מ כלפי להתחיל את התורה כאילו שלא למדנו מעולם ואנו ניגשים לאלתר בצמאון גדול להתחיל את התורה בלא שום הרגשת שובע ותחושת בני חורין ח"ו אלא כאן משתנתי אצלינו הגישה ואנחנו נכנסים למהלך שבאמת עוד לא התחלנו כלום שכלפי עומק וגדלות התורה הק' כל מה שלמדנו הוא פחות מטיפה מן הים וחפצים אנו להתחיל בחשק רב את התורה.

[ולאמיתו של דבר לא רק שאין השמחה והרגשת ההתחלה סותרים זא"ז אלא הן משלימין זל"ז ואדרבה מכח הקנין של סיום התורה שזכינו הרי יש לנו איזה התחלה של אחיזה שמגברת החשק והרצון להתקדם וללמוד עוד ועוד ולהתחיל את התורה במדרגה נוספת וזהו שלימות השמחה שהסיום משמש להתחלה בדרגה גבוהה טפי ובחשק גדול טפי, וכל זה ע"י שמצמידין הסיום וההתחלה זה לזה. ושמעתי שהגר"י הוטנר זצ"ל היה מספר עובדא מהחידושי הרי"ם שרקדו בבית מדרשו שני תלמידי חכמים ואחד התעייף וסיים וחבירו המשיך והמשיך ואמר הרי"ם

נוס תנחומים

- נשגר לידידנו בוגרי הישיבה
- הרב **יעקב ג'נח** [כב] שליט"א
- והרב **ציון ג'נח** [כג] שליט"א
- ולכל המשפחה הנכבדה
- בפטירת אביהם הדגול עטרת ראשם
- הרב **יהודה ג'נח** זצ"ל
- בנחמת ציון וירושלים תנחמו
- ולא תוסיפו לדאבה עוד

הביאני הדריו

יו"ל ע"י חבר תלמידים חכמי הישיבה הקדושה. הדברים המובאים בגליון בדרך כלל, הינם מכתבי תלמידים וכד' ולא עברו את שבת ביקורתם של רבותינו שליט"א. הגליון נועד בעיקר עבור בני הישיבה לדורותיה, החפצים להפשיך להתחבר ולהתעלות כבימי קדם לאורה ובדרכה של הישיבה ק.

לקבלת הגליון ולהערות והארות
0539747@gmail.com | 08-9747479 שלוחה 4